

Čerkvena priloga.

Priložena od katol. tiskovnega društva 10. števil. „Slov. Gospodarja“.

1889.

7. marcija.

3.

C. kr. zavod za višjo vzgojo duhovnikov na Dunaji.

(Dalje.)

Ravnatelj zavodu.

Poleg glavnega predstojnika ali nadravnatelja postavljeni so od svetlega cesarja še štirje ravnatelji, ki vsi v tej hiši stanujejo. Vsi se trudijo s tem, da mlade duhovnike, ude tega zavoda, pripravljajo na one stroge izpite ali velike skušnje, katere jim treba prestajati, predno postanejo doktorji bogoslovja ali sv. pisma. Eden izmed teh štirih ravnateljev opravlja še posebno službo špirituala ali duhovnega očeta te hiše, drugi pa službo hišnega oskrbnika ali krušnega očeta te družine. Vseh ravnateljev. (brez nadravnateljev) bilo je od začetka doslej že 38; med njimi le trije Slovenci. Prva dva bila sta Kranjca, a tretji, sedaj tam bivajoči, je štajarski Slovenec. — Pokojni knezoškof Ljubljanski, dr. Jernej Vidmar, bili so temu zavodu ravnatelj do l. 1859, dokler jih svetli cesar niso izbrali za Ljubljanskega knezoškofa. Vedno bolehní včakali so visoko starost 81 let. Umrli so v svojem rojstnem mestu v Kranji dne 17. maja l. 1883, kamor so se bili preselili, ko so jim bili sv. Oče dovolili, višjepastirsko palico škofije Ljubljanske odložiti.

Drugi Slovenec — ravnatelj zavodu — bil je c. kr. dvorni kapelan dr. J. Kulavíc sedaj korar stolne cerkve in ravnatelj duhovščici v Ljubljani. Svetli cesar so mu dovolili v znamenje posebne zadovoljnosti, da vedno nosi naslov „c. kr. dvornega kapelana“, a sv. Oče imenovali so ga svojim apostolskim protonotarijem ter mu dali pravico do škofije kape. Na Kulaviševo izpraznjeno mesto poklicali so svetli cesar za ravnatelja in hišnega gospodarja v Avguštinij zopet Slovenca, a to pot prvič duhovnika škofije lavantske, bivšega profesorja bogoslovja v Mariboru, g. dr. M. Napotnika, svetovalca kn. šk. konzistoriju lavantskemu.

Poleg tega našega slavnega rojaka so sedaj temu zavodu ravnatelji še naslednji gg. c. kr. dvorni kapelani: dr. Franc Laurin, c. kr. profesor cerkvenega prava na vseučilišči Dunajskem, dr. Koloman Belopotoczky in dr. Fr. Nagl, ki je ob enem duhovni oče ali špiritual *) To preimenovalno službo špirituala je opravljal zadnja leta g. dr. Karol Haubner, ki je lani

*) Ravnokar so ga svitli cesar imenovali v ravnateljstva zavoda dell' Anima v Rimu.

postal kanonik kapitola metropolitanskega pri sv. Štefanu na Dunaji. Nekdaj so opravljali to službo sedanji knezoškof graški, dr. Jan. Zwerger, toda niso z Dunaja prišli v Gradec, ampak iz Tridenta, kjer so bili do l. 1867. stolni prošt in desna roka pokoj. knezoškofa Riccaboni.

Marsikaterega vtegne zanimati, če izve, da so prvi škof ali „primas“ vsega Ogerskega kraljestva, nadškof Ostrogonski, kardinal Šimor nekdanji ravnatelj temu zavodu. Preslavni možje, zvezde prve vrste na Avstrijskem obnebi sv. katoliške cerkve, kakor n. pr. pokojni škof dr. Fessler v Šent-Hipolitu, zvečneli škof Rudigier v Lincu, nekdanji sloviti špiritual dr. Alojzij Schlör v Gradcu bili so v svoji prvi možki dobi ravnatelji Frintaneju. Kakor letošnji „koledar družbe sv. Mohora“ (za l. 1889 str. 41) pričuje, bili so sloviti škof Djakovski Josip Juraj Strossmayer, vladika bosenski in sremski v viharnih letih 1848. in 1849. vodja v tem duhovniškem zavodu na Dunaji. Imena ostalih ravnateljev, če izvzamemo dr. J. Danka, ki je v obširnej knjigi dokazal, da je sv. Hijeronim luč belega dneva zagledal v Štrigovi pri Ljutomeru leta 331. — ako tega ne štejemo, pa so vsa ostala imena ravnateljev nam Slovincem nepoznana. Pa tudi ona so vsekako spoštovanja vredna, ker „v vsakem teh imen“, piše njihov poznatelj, „tiči kos zgodovine, vsaj za kraj, iz katerega je kateri bil doma“.

Udje zavodu.

Ustanovljen je bil ta zavod za duhovnike, svetovnjake vseh škofij celega cesarstva, ki želijo na Dunajski visoki šoli se izšolat do doktorstva bogoslovja. Priti v zavod ali va nj sprejet biti zamore le tisti duhovnik, katerega svetli cesar na priporočbo dotičnega škofa v to hišo pokličejo. Tako vzprejeti postane „ud“ (membrum) zavoda. Ker svetli cesar sami sprejemljejo ude in vse ravnatelje temu ustavu nastavljejo, zato ta naprava po vsej pravici nosi naslov, „cesarsko-kraljevskega“ zavoda. Vsaki ud zavoda preskrbljen je tam s hrano in z vsemi potrebnimi rečmi, dokler svojih študij ali nauk ne dovrši. Razume se, da v tem hramu vlada dobrodejen mir in najlepši red, kateremu se mora vsaki prebivalec te hiše nepogojno podvreči. Uradni in „občevalni“ jezik v tem zavodu je vže od nekdanj latinski, v katerem se večinoma vsi strogi izpiti delajo. Navadno nahaja se nad 30 duhovnikov iz raznih škofij in

rej vsi dijaki v Celovškem zraku postanejo liberalci in nemškutarji. Duhovniki nočejo postati in če postanejo kaj družega, zaničujejo navadno svoj slovenski rod in vlečejo z Nemci. Le sedem slovenskih bogoslovcev, kaj je to za toliko slovenskih župnij? V nevarnosti smo bili ostati brez duhovnikov ali pa dobiti nemške. Ali Bog je za nas skrbel in nam poslal toliko českih mladeničev, ki so vsi vneti za naš narod in se pridno učijo slovenskega jezika in in vsak je naročen na svoj „Mir“, še dva vkup enega nočeta brati, vsak hoče svojega imeti.

Zdaj bom pa še to povedal, kako se razširja po deželi slovenski duh. Rodoljubov je zdaj že lepo število. Duhovniki so vsi vneti za Slovence, pa tudi med kmeti je rodoljubov obilno število. Zdaj imajo že nasprotniki strah in nas pustijo bolj pri miru. Znano Vam je, koliko smo že ustanovili podružnic sv. Cirila in Metoda, pa jih bomo še več, ako Bog da. Veliko je število rodoljubov, ki stojijo v večni vojski za vero, za narod in za pravico, kakor dekani Wieser, Ambrož, župniki Gregor Einspieler, Katnik, Škerbinec, Lutman, Šerviceelj, Peterman, Centrih, Muden, Gradišnik, Pogačnik, Marinič, Šuster, Knaflič, Stöckl, mnogo provizorjev in kaplanov, mnogo posvetnih rodoljubov iz vseh stanov. Pa bolje, da njih imen ne naznamim, akoravno zaslužijo, da jim posvetna hvala ne odje večnega plačila. Enega pa moram vendar še imenovati, ker so češki bogoslovci našim liberalcem tako hud trn v peti, naj Slovenci spoznajo, da se moramo teh Čehov le veseliti, ne pa jih po strani gledati. To je Čeh g. Dragotin Rous; še le pred par leti posvečen, je ustanovil že posojilnice v Dravogradu, na Djekšah in v Šmihelju. V Mostiču med Nemci nastavljen vendar le vedno misli na Slovence, ker vidi, da so ti bolj pomoči potrebni, in zdaj snuje posojilnico v spodnji Rožni dolini. On ne misli na kaj družega, kakor na to, kako bi naredil, da bi se slovenskim kmetom bolje godilo, in premišljuje, kako bi ustanovil kmečke zadruge, da bi naši Slovenci bolje prodajali svoje pridelke: Korošci živino, Štajarci in Dolenjci vino itd. Slovenci imamo še precej takih ljudi, ki znajo lepo pisati, pa malo jih imamo, da bi lepe in dobre misli oživili in vresničili. Gosp. Rous pa je mož dejanja, kakor g. Miha Vošnjak ali g. Ivan Hribar, in takih mož potrebujemo!

Sploh pa se zamore reči, da Gorotan hitro napreduje, bližajo se nam boljši časi. Bog pomagaj še zanaprej!

Poziv in odziv.

„Trkajte, in odprlo se vam bode!“ Pod tem naslovom piše „Smarčan“ v št. 8 „Slov. Gosp.“ t. 1., ter daje Slovincem nasvete in na-

zore, katerih naj bi se posluževali, da dosežejo pravice, ki jim jih § 19 osnovnih postav zagotavlja.

Članek sploh je hvale vreden, že za tega del, ker vsaj naši sovražniki sprevidijo to, da nam je na tem veliko, da v navedenem § zagotovljene nam pravice ne ostanejo tako rekoč samo „črno na belem“, temveč da se prej ko slej vresničijo in vpeljajo v javno življenje.

A stvar, v čije dosego se navdušuje slovensko občinstvo v članku „Smarčana“, zdi se mi jako malenkostna, kajti najlepši slovenski grbi in pečati, so brez pomena, dokler v uradih vladajo nemčurji in slovenskemu narodu sovražni možicelji.

Pisatelj teh vrstic pozna trg na slovenskih tleh, ki je obkoljen od naroda, vse skozi za slovensko reč vnetega in tam, dragi bralec, najdeš napise vseh c. kr. uradov utrakvistične t. j. nemško-slovenske, a motiš se, ako misliš, da je v uradih drugače kakor, tam, kjer so razobešeni le nemški napisi. Ako čemo tedaj, kar se tiče c. kr. uradov, priti do enakopravnosti, moramo najprej zahtevati, da se nam namestijo slovenski uradniki; s tem bi se gotovo občinstvu bolj vstreglo, kakor s slovenskimi grbi in pečati, za katerimi se šopirijo nemškutarčki in ko smo si enkrat v priborili, takrat tudi slovenski grbi in pečati ne bodo več daleč.

(Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Vrstice o hmelju.

(Konec.)

Zdaj še pa sušenje. Sušenje je pa posebna reč; ko si že na vihunci svojega pridelka, če ne boš posebno previdno sušil, lahko si z njim ves trud in stroške celega leta in pa ves hmelj pokvariš. Najlepše ga pa posušiš, če ga nimaš veliko in imaš zračne prostore z diljastim podnom. Nasuj ga kaka dva prsta na debelo, ga vsaki dan po dvakrat lepo premešaj in če je vroče vreme, boš imel v štirih dneh dovolj suhega in bo zelen, da ga bo veselje pogledati. Za tem pa ga z nova nasuješ. Če bi ga pa rad bolj naglo sušil, tedaj ga tretji dan na solnce razgrni, pa boš imel tudi lepo suhega.

Tako na zraku sušen hmelj je pa dovolj suh, kedar je v sredi rebro čisto zavenjeno, če se še pa tu in tam v kaki bučki nahaja kako rebro, da še ni dovolj suho, pusti ga še rajši en dan razgrnjenega, kakor da bi ga basal, ker le preveč skušenj uči, kako slabo so ljudje na to opazni in ni čuda, da se ga potem celi žaklji unamejo. Ali ni škoda, da bi bala hmelja, ko bi bil lepo suh, vrgla kakih sto ali še več goldinarjev; ko se pa segreje, težko, če za dvajset goldinarjev se proda ali pa še kupca ne najde.